

А. В. Цюкало,
ад'юнкт, Військовий інститут Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, м. Київ

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСІБ, ЗВІЛЬНЕНИХ З ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

L. Tsiukalo,
Postgraduate student of the Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv

PENSION PROVISION OF PERSONS RELEASED FROM MILITARY SERVICE

У статті розкрито основні напрями реформування пенсійної системи України. Проаналізовано одну із складових соціального забезпечення військовослужбовців — пенсійне забезпечення. Розглянуто особливості пенсійного забезпечення військовослужбовців, звільнених з військової служби. Акцентовано на питаннях перерахунку розміру пенсій як гарантії належного матеріального забезпечення та гідного рівня життя.

The article reveals the main directions of the reform of the pension system of Ukraine. One of the components of social security of service personnel — pension provision is analyzed. The peculiarities of retirement provision of service personnel retired from the military service are considered. It focuses on the issues of recalculating the size of pensions as a guarantee of adequate material security and a decent standard of living.

Ключові слова: пенсійне забезпечення, пенсія, особи, звільнені з військової служби, грошове забезпечення військовослужбовців.

Key words: pension providing, pensions, persons retired from the military service, salary to the service personnel.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

Складовою соціального забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей є пенсійне забезпечення, яке повинно гарантувати їм гідний рівень життя у разі досягнення ними вислуги років, стали інвалідами, або отримують члени сім'ї у випадках, визначених Законом. На сьогодні актуальним питанням, пов'язаним із проведенням пенсійної реформи, є пенсійне забезпечення військовослужбовців. Проте реформування системи пенсійного забезпечення не торкнулося пенсій колишніх військовослужбовців, що стає досить гострою соціальною проблемою.

З проведенням реформування пенсійної системи України, Уряд до 1 листопада 2017 р. повинен був підготувати окремий законопроект про осучаснення пенсій військовослужбовцям, однак цього так і не сталося. На сьогодні відомо лише те, що колишні військові матимуть окремі умови виходу на пенсію.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Фінансово-економічні засади соціальної проблематики в цілому та пенсійної зокрема, висвітлені в наукових працях вітчизняних вчених-економістів: В. Дем'янишина, Я. Дробот, Н. Кравченка, М. Мниха, Б. Надточія, В. Новикова, С. Онишко, В. Опаріна, І. Сироти, В. Федосова, М. Шавариної, Ю. Шклярського, С. Юрія, В. Яценка та інших. Проблеми пенсійного забезпечення військо-

вослужбовців Збройних Сил України висвітлено в працях В. Мірненка, І. Ткача, С. Сазонова, І. Сироти та інших. Разом з тим, не всі аспекти пенсійного забезпечення колишніх військових достатньо вивчені та отримали належне наукове обґрунтування.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є аналіз нормативно-правової бази, яка регулює пенсійне забезпечення військовослужбовців в Україні, визначає право на отримання пенсії, розрахунок розміру пенсійних виплат, а також порядок перерахунку у разі законодавчих підстав для їх перерахунку, а також знайти шляхи удосконалення пенсійного забезпечення військових в умовах реформування Пенсійної системи України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Дефіцит Пенсійного фонду України, що виник унаслідок того, що працівник сплачує до фонду менше, ніж потім отримує у вигляді пенсії, став головною проблемою нинішньої пенсійної системи. Тому на сьогоднішній день необхідністю стало проведення реформування пенсійної системи України, складовою частиною цієї реформи є обов'язкове осучаснення пенсій, тобто їх перерахунок відповідно до зростання середньої заробітної плати, з якої сплачуються внески (спеціального показника, що використовується при обчисленні пенсій). Передбачається, що збільшення розміру пенсій відбу-

ватиметься частково, починаючи з 1 жовтня 2017 року, та в повному обсязі — з 1 січня 2018 року. Мінімальний розмір пенсії для осіб, що мають повний страховий стаж з 1 жовтня було збільшено з 1312 грн до 1452 грн. Мінімальна пенсія для тих осіб, у яких не вистачає стажу, зросла від 949 грн до 1373 грн.

Осучаснення пенсій відбулося тому, що люди, які пропрацювали однакову кількість років в одній галузі, але вийшли на пенсію в різні роки, отримують різні пенсії, розміри яких можуть відрізнятися втричі. Така різниця у розмірі пенсії пояснюється тим, що пенсія українців залежить від трьох показників: зарплати працівника, стажу, показника середньої заробітної плати в Україні, який застосовується під час обчислення пенсії. Розмір середньої заробітної плати зростає з кожним роком, тому пенсії українців повинні осучаснюватися. Проте востаннє таке осучаснення відбулося у 2012 році. За останні роки показник середньої заробітної плати зріс утричі, а розміри пенсій українських пенсіонерів зросли мінімально. Тож будуть перераховані та осучаснені всі раніше призначені пенсії за єдиними правилами обрахунку пенсії, незалежно від того, у якому році була призначена пенсія. Однак суттєвих результатів щодо збільшення розміру пенсій українські пенсіонери поки що не відчули, тому як і раніше це залишається одним із найбільш актуальних питань, які потребують негайного вирішення. Це стосується і осіб, звільнених з військової служби.

На сьогодні загальна кількість українських пенсіонерів, за даними Пенсійного фонду України складає понад 12 млн людей, серед яких близько 560 тис. військових пенсіонерів.

У процесі реформування Збройних Сил України важливим моментом є стан соціального забезпечення військовослужбовців, звільнених у запас. Адже пенсійне забезпечення є мотиваційним питанням. Для залучення до лав Збройних Сил України молодих офіцерів і військовослужбовців за контрактом держава створила систему соціального захисту військовослужбовців, складовими якої є як види матеріального забезпечення, так і пенсійне забезпечення.

Хочемо нагадати, що військова служба є особливим видом державної служби, яка передбачає виконання громадянами тих чи інших обов'язків, визначених чинним законодавством та певні обмеження. Врегульовані також і терміни перебування на військовій службі — початок служби, так і її завершення. Відповідно одним із напрямів соціальної політики нашої держави щодо військовослужбовців є їх пенсійне забезпечення, яке повинно компенсувати ризики, специфіку військової діяльності та повинно відрізнятися від загальноприйнятого пенсійного забезпечення через певні умови служби, серед яких можна відмітити пільгове обчислення вислуги років для призначення пенсії.

Згідно з Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" пенсійне забезпечення військовослужбовців після звільнення їх з військової служби провадиться відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ" [2, ст. 15].

На сьогодні особи, звільнені з військової служби, мають право на такі види пенсійного забезпечення:

- довічну пенсію за вислугу років;
- пенсію по інвалідності;
- пенсію в разі втрати годувальника.

Пенсії за вислугу років виплачується:

— особам офіцерського складу, прапорщикам і мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, які мають вислугу 20 років і більше: за вислугу 20 років — 50%, а звільненим у відставку за віком або за станом здоров'я — 55% відповідних сум грошового забезпечення; за кожний рік вислуги понад 20 років — 3% відповідних сум грошового забезпечення;

— особам офіцерського складу, прапорщикам і мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, які мають страховий стаж 25 років і більше, з яких не менше 12 календарних років і 6 місяців становить військова служба: за страховий стаж 25 років — 50% і за кожний повний рік стажу понад 25 років — 1% відповідних сум грошового забезпечення;

— особам офіцерського складу, прапорщикам і мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, які звільняються з військової служби за умов реформування Збройних Сил України: за вислугу 20 років — 50% відповідних сум грошового забезпечення із збільшенням цього розміру на 3% за кожний повний рік вислуги понад 20 років, але не більше ніж 65% відповідних сум грошового забезпечення.

Максимальний розмір пенсії за вислугу років не має перевищувати 70% відповідних сум грошового забезпечення, а особам, які під час проходження служби брали участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і віднесені в установленому законом порядку до категорії 1 — 100%, до категорії 2 — 95% [1].

Зазначимо, що згідно з чинним законодавством розмір пенсій залежить від розмірів грошового забезпечення. Згідно з розділом 3 статті 43 Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" (№ 2262-ХІІ від 9.04.1992) базою для обчислення пенсії визначається "розмір грошового забезпечення, враховуючи відповідні оклади за посадою, військовим (спеціальним) званням, процентну надбавку за вислугу років, щомісячні додаткові види грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення) та премії в розмірах, установлених законодавством.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 р. № 393 "Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, поліцейським та членам їхніх сімей" пенсії обчислюються з розміру грошового забезпечення, з якого було сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а до 1 січня 2011 року — страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування з урахуванням таких його видів:

— відповідних окладів за посадою, військовим (спеціальним) званням (для осіб рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту щомісячної надбавки за спеціальне звання) та відсоткової надбавки за вислугу років у розмірах, установлених за останньою штатною посадою, займаною перед звільненням;

— щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення, крім щомісячних надбавок (доплат), установлених особам, які мають право на пенсію за вислугу років згідно із законодавством і залишені за їх згодою та в інтересах справи на службі) та премії, виходячи з розміру щомісячних додаткових видів грошового забезпечення та премії за 24 останні календарні місяці служби підряд перед звільненням [4].

Складність і напруженість служби окремого військовослужбовця, його досвід, професійна майстерність, ставлення до службових обов'язків та інші фактори, що відрізняють його від інших осіб, враховуються під час встановлення надбавок. Одним із основних напрямів діяльності органів військового управління є удосконалення нормативно-правової бази соціального забезпечення військовослужбовців, ветеранів війни і військової служби, членів їхніх сімей. У зв'язку з постійним збільшенням кількості додаткових видів грошового за-

безпечення частка окладу грошового утримання на сьогодні складає у середньому 20%, тоді як додаткові види грошового забезпечення, до яких належать щомісячні (надбавки та підвищення посадових окладів, щомісячні винагороди) та одноразові види грошового забезпечення (винагороди та допомоги) — близько 80%. Сьогоднішня система грошового забезпечення будується відповідно до діючого законодавства України, а тому потребує вдосконалення. Тому, за пропозицією Міністерства оборони України, Кабінет Міністрів України від 30 серпня 2017 року впорядковує структуру нарахування грошового забезпечення військовослужбовців, прийнявши відповідну постанову, якою передбачається вже з 1 січня 2018 року істотне підвищення посадових окладів та окладів за військовоє звання, які будуть залежати від прожиткового мінімуму, із одночасною відміною більшості надбавок та додаткових виплат.

Хоча, незважаючи на підвищення посадових окладів у 4—5 разів, а окладів за військовоє звання у 10—15 разів, загальний розмір грошового забезпечення суттєво не збільшиться, проте його більшу частину будуть складати постійні складові (оклади за військовоє звання та посадові оклади, надбавка за вислугу років) та складатимуть близько 60%. Результатом стане збільшення гарантованої частини грошового забезпечення та забезпечення надійного соціального захисту військовослужбовців Збройних Сил України. Крім того, потрібно враховувати, що запроваджені зміни суттєво вплинуть на розрахунок пенсій колишнім військовослужбовцям і тим категоріям військовослужбовців, які планують звільнитися.

Прикінцевими положеннями Закону України від 3 жовтня 2017 року № 2148-VIII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій" Кабінету Міністрів України було доручено до 1 листопада 2017 року підготувати і подати на розгляд Верховній Раді України законопроект щодо перерахунку пенсій військовослужбовців з урахуванням нових розмірів грошового забезпечення.

Статтею 51 Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" перерахунок пенсій у зв'язку із зміною розміру хоча б одного з видів грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на такий перерахунок згідно з цим Законом, або у зв'язку із введенням для зазначених категорій осіб нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій у розмірах, встановлених законодавством, не проведений з вини органів Пенсійного фонду України та/або державних органів, які видають довідки для перерахунку пенсії, провадиться з дати виникнення права на нього без обмеження строком [1, ст. 51]. Не зважаючи на це, останній перерахунок пенсій колишнім військовослужбовцям відбувся у 2008 році.

Перше суттєве збільшення розмірів грошового забезпечення військовослужбовців збройних сил відбулося з 1 січня 2016 року. Але, так як діюча система пенсійного забезпечення колишніх військовослужбовців вимагає надто багато коштів для підвищення пенсій у разі збільшення основних видів грошового забезпечення, тому це підвищення було здійснено на підставі рішення Міністра оборони України відповідно до наданих йому повноважень згідно з бюджетним законодавством, шляхом збільшення розміру премії до 680% від посадового окладу, а тому перерахунку пенсій військові пенсіонери так і не дочекалися. У зв'язку з цим, стали поширеними судові позови осіб, звільнених із військової служби до органів Пенсійного фонду України та військових частини, у яких особи проходили військову службу, з приводу невключення у довідки для нарахування пенсії за 24 останні календарні місяці перед звільненням зі служби окремих видів грошового забезпечення, які виплачувалися таким військовослужбовцям під час прохо-

дження ними військової служби, внаслідок чого розмір призначеної пенсії таким військовослужбовцям був меншим, ніж вони могли її отримувати, якщо б такі відомості були включені і взяті до уваги при розрахунку розміру пенсії. Зокрема це стосується неврахування при визначенні розміру пенсії виплачених військовослужбовцям таких додаткових видів грошового забезпечення та виплат, як щомісячна додаткова грошова винагорода; додаткова грошова винагорода за участь в антитерористичній операції; винагорода, призначення та виплата якої пов'язана з обсягом та складнощами роботи, що виконується під час проходження військової служби; матеріальна допомога на початкове обладнання та інше. Можна стверджувати, що є усі правові підстави для включення додаткових видів грошового забезпечення у довідку для обчислення і перерахунку розміру пенсії військовослужбовця, яка обраховується саме з урахуванням цих вищезазначених видів грошового забезпечення, які виплачувалися такому військовослужбовцю під час його служби за 24 останні календарні місяці перед звільненням, адже з них було сплачено військовою частиною єдиний соціальний внесок.

Протягом останніх років у пенсійному забезпеченні осіб, звільнених з військової служби, у різний час, виникла диспропорція. Наприклад, два військовослужбовці, що звільнені з однакових посад, з однаковою вислугою років, але у різний час, отримують пенсії у різних розмірах. Причиною такої диспропорції є:

- обчислення пенсій здійснюється з урахуванням додаткових видів грошового забезпечення за останні 24 місяці перед місяцем звільнення;

- у держбюджеті не передбачені кошти для збільшення військових пенсій;

- підвищення розміру грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України відбувається на підставі рішень Міністра оборони України відповідно до наданих йому повноважень згідно бюджетного законодавства, а не Кабінетом Міністрів, а це в свою чергу не сприяє підвищенню пенсій, що були раніше призначені.

Із запровадженням виплати пенсій військовослужбовцям через Пенсійний фонд України у 2007 році виплата пенсій, у тому числі додаткових пенсій, доплат, надбавок та підвищень до них, компенсаційних виплат, встановлених законодавством, звільненим із служби військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсію та членам їх сімей забезпечується за рахунок коштів Державного бюджету України. Така система ледь не призвела до колапсу Пенсійного фонду, тому у 2008 році, разом з підвищенням розмірів посадових окладів військовослужбовців, було різко збільшено обсяг дотацій з державного бюджету. Для подолання такого стану Пенсійного фонду України всі військовослужбовці з квітня 2008 року були застраховані в системі загальнодержавного обов'язкового пенсійного страхування та почали сплачувати внески до Пенсійного фонду у розмірі 2,6% від свого грошового забезпечення. Крім цього, військові частини почали сплачувати внески в розмірі 33,2% від фонду грошового забезпечення військовослужбовців. Починаючи з 1 січня 2016 року ставка єдиного внеску не утримується із застрахованих осіб, а лише нараховується на суму грошового забезпечення військовослужбовців та становить 22%. Але запровадження сплати військовослужбовцями внесків до Пенсійного фонду України не дозволило звільнити державний бюджет від тягаря дотацій Пенсійному фонду України на виплату пенсій особам, звільненим з військової служби.

Хочемо зауважити, що зменшення розміру пенсій та витрат держави на утримання осіб, звільнених з військової служби знівелює функцію держави як органу, який забезпечує гарантії, надані військовослужбовцям у загальній системі соціального забезпечення та нанесе удар по Збройних Силах України, що призведе до знижен-

ням рівня їх бездатності. Хотілось би вірити, що грошове забезпечення як військовослужбовців, так і військових пенсіонерів врешті-решт набуде справедливого, стабільного та системного характеру. Для вирішення зазначених проблем необхідно: встановити соціально-справедливий перерозподіл між тим, хто звільнився у 2008 році та отримував би таку саму пенсію, як і той, хто виходить зараз на пенсію з такої ж посади; встановити спрощену схему нарахування та перерахунку грошового забезпечення військовослужбовців збройних сил.

Отже, запропоновані Урядом зміни стосовно пенсійного забезпечення в цілому є лише окремим кроком на шляху до фінансової збалансованості, стійкості та соціальної справедливості пенсійної системи України. Проте запропоновані зміни не зможуть повністю вирішити проблеми недостатності розміру нинішніх пенсій для подолання бідності та забезпечення гідного рівня життя у похилому віці. Щоб пенсії в країні зростали суттєво, має зростати внутрішній валовий продукт. Окрім того, прийняті зміни не можливо застосувати для військових пенсіонерів. Тому, незважаючи на існування багатьох проблемних питань, особливо в частині виплати пенсій, уряд все ж таки повинен спрямувати свої дії на зміну існуючого стану пенсійного забезпечення військовослужбовців, для більшості з яких пенсія є основним видом матеріального забезпечення.

Зважаючи на те, що у Воєнній доктрині пріоритетним напрямом є соціальне забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України та приведення його до стандартів НАТО, хочемо зауважити, що про підвищення мінімальної календарної вислуги для призначення пенсії не може йти мова. У більшості країн-членів НАТО організація пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби, сприяє високій привабливості і перспективності служби у національних збройних силах і збереженню в них найбільш підготовлених фахівців, а також сприятливо впливає на морально-психологічний стан особового складу.

ВИСНОВКИ

Одним з найактуальніших питань, пов'язаних з реалізацією пенсійної реформи та з метою уникнення "зрівнялівки" у розмірах пенсій різних категорій населення, слід забезпечити особливі умови нарахування пенсійного забезпечення військовослужбовців, які впродовж довгих років виконували обов'язки, пов'язані із захистом Батьківщини та не мали іншого джерела доходів, окрім грошового забезпечення. При цьому не обов'язково виносити окремий закон щодо перерахунку розміру пенсій військовим, Уряд повинен виконати діючий, тобто врахувати розміри грошового утримання, встановлені Постановою КМУ № 704 "Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб", яка набирає чинності з 01.01.2018 року.

Враховуючи ситуацію, яка існує у пенсійному забезпеченні осіб, звільнених з військової служби, хочемо сказати, що в Україні склалася така ситуація, що після звільнення військовослужбовця з військової служби та виходу його на пенсію — він нікому не потрібен. Незадовільний стан пенсійного забезпечення все частіше наштовхує військовослужбовців на думку про дострокове звільнення після закінчення чергового контракту та пошуку іншої, більш оплачуваної роботи.

Література:

1. Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>
2. Закон України від 09.04.1992 № 2262-XII "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" [Електронний ресурс]. —

Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2262-12>

3. Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>

4. Лопата А. Якою має бути пенсія у військових? Таємні плани урядових реформаторів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://glavcom.ua/publications/yakoji-maje-buti-pensiya-u-viyskovih-tajemni-plani-uryadovih-reformatoriv-454641.html>

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 року № 393 "Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, поліцейським та членам їхніх сімей" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/393-92-p>

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2017 року № 704 "Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-p>

7. Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "On Mandatory State Pension Insurance", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1058-15> (Accessed 25 Dec 2017).
2. Verkhovna Rada of Ukraine (1992), The Law of Ukraine "On Pension Provision of Military Men, Persons of Senior Staff and the Ranks of Bodies of Domestic Affairs and Some Other Persons", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2262-12> (Accessed 25 Dec 2017).
3. Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine "On Social and Legal Protection of Military Men and Members of Their Families", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2011-12> (Accessed 25 Dec 2017).
4. Lopata A. (2017), "What should be a pension in the military? Secret plans of government reformers", available at: <https://glavcom.ua/publications/yakoji-maje-buti-pensiya-u-viyskovih-tajemni-plani-uryadovih-reformatoriv-454641.html> (Accessed 25 Dec 2017).
5. Cabinet of Ministers of Ukraine (1992), Resolution "On the procedure for calculating the years of service, the appointment and payment of pensions and cash assistance to officers, ensigns, midshipmen, servicemen of the superstructure and military service under the contract, persons of the chief and ordinary members of the police, police officers and members of their families", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/393-92-p> (Accessed 25 Dec 2017).
6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), Resolution "On the monetary provision of servicemen, persons of ordinary and commanding personnel and some other persons", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-p> (Accessed 25 Dec 2017).
7. President of Ukraine (2015), Decree "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated September 2, 2015 "On the new edition of the Military Doctrine of Ukraine", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/555/2015> (Accessed 25 Dec 2017).

Стаття надійшла до редакції 28.12.2017 р.